

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Менеджменту та бізнес-адміністрування» (№ 602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

О. В. Гребенікова

(ініціали та прізвище)

« 29 » 08 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальне страхування

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Силабус введено в дію з 01.09.2025

Харків – 2025 р.

Розробник: _____Калінеску Т.В., д.е.н., професор_____
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри менеджменту та бізнес адміністрування (№ 602)

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри, к.е.н, доцент
науковий ступінь та вчене звання)

_____ Гатило В.П.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:
Здобувач першого (бакалаврського) рівня

_____ Москаленко Т.М.
(підпис) (ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Калінеску Тетяна Василівна

Посада: професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування

Науковий ступінь: доктор економічних наук

Вчене звання: професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Перелік дисциплін які викладає:

- Бюджетна система;
- Податкова система;
- Фінансовий ринок;
- Інвестування;

Напрями наукових досліджень: формування ефективних інструментів податкового регулювання в умовах депресивних регіонів, розробка алгоритмів переміщення сфери діяльності вітчизняних підприємств та досягненням стабільних фінансово-економічних результатів. Підсумком цієї багаторічної роботи стала розробка теоретичних положень та науково-методичних принципів щодо забезпечення фінансової самодостатності та самоорганізації фінансової життєздатності підприємств, зменшення соціально-економічної та податкової напруги на населення регіонів України, завдяки підвищенню соціальної відповідальності бізнесу, а також моделювання податкової політики країни відповідно рівню моральності суспільства.

Контактна інформація:

t.calinescu@khai.edu.ua

tetyana.calinescu@gmail.com

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	<i>Денна, заочна</i>
Семестр	<i>сьомий</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Тип дисципліни	<i>Обов'язкова</i>
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<i>денна: 3,5 кредитів ЄКТС / 105 годин (40 аудиторних, з яких: лекції – 24, практичні – 16; СРЗ – 65); заочна: 3,5 кредитів ЄКТС / 120 годин (10 аудиторних, з яких: лекції – 6, практичні – 4; СРЗ – 95)</i>
Види навчальної діяльності	<i>Лекції, практичні (семінарські) та самостійна робота</i>
Види контролю	<i>Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – іспит</i>
Пререквізити	<i>Фінанси, Політична економія, Статистика, Макроекономіка, Гроші і кредит, Страхування, Банківська система, Податкова система, Бюджетна система</i>
Кореквізити	<i>Фінансова діяльність суб'єктів господарювання, Ризикологія, Місцеві фінанси, Інформаційні системи і технології професійного спрямування</i>
Постреквізити	<i>Податкова система, Страхування, Фінанси страхових організацій, Інвестування, Інвестиційний аналіз, Бюджетна система</i>

3. Мета та завдання навчальної дисципліни, переліки компетентностей та очікуваних результатів навчання

Мета: надання знання, необхідних для опанування, механізму організації та фінансового забезпечення соціального страхування

Завдання

- визначення сутності та ролі соціального страхування;
- управління діяльністю фондів соціального страхування на випадок втрати працездатності, безробіття, медичного та пенсійного страхування, страхування від нещасних випадків, на виробництві та професійних захворювань;
- набуття вмінь розрахунків матеріального забезпечення та фінансування соціальних послуг.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або в процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної й навчальної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність вчитися і оволодіти сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність спілкуватись з представниками інших професій, груп іншого рівня (з експертами різних галузей знань / видів економічної діяльності).

Спеціальні компетентності (СК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- і мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища;
- розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, в тому числі бюджетна і податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач;
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку;
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність;
- здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання (ПР):

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;
- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;

- знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач;
- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти;
- формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію;
- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;
- володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;
- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;
- визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;
- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;
- виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;
- визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види і форми рухової активності для ведення здорового образу життя.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Складові соціального страхування

Тема 1. Сутність та складові соціального страхування

Визначення та економічна суть соціального страхування. Принципи соціального страхування. Функції соціального страхування. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування залежно від страхового випадку.

Практичне заняття: «Сутність та складові соціального страхування».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Загальні основи побудови систем соціального страхування зарубіжних країн

Історія становлення і розвитку системи соціального страхування. Модель Бісмарка і план Беверіджа. Сутність та форми соціального страхування. Типологія зарубіжних систем соціального страхування. Джерела формування та напрями використання фондів соціального страхування.

Практичне заняття: «Системи соціального страхування зарубіжних країн».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Історія становлення і розвитку соціального страхування в Україні

Історія становлення соціального захисту. Основні соціальні проблеми та шляхи їх розв'язання. Роль держави в регулюванні соціального розвитку України. Недоліки соціального захисту в Україні.

Практичні заняття: «Становлення соціального с рахування і країні».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Державне регулювання соціального страхування

Основи державного регулювання соціального страхування. Система органів державного регулювання соціального страхування. Роль соціальних гарантій, стандартів та нормативів у державному регулюванні соціального страхування. Державний контроль та моніторинг у сфері соціального страхування.

Практичні заняття: «Державне регулювання соціального страхування».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Управління коштами соціального страхування

Основи функціонування Фонду соціального страхування України. Правління Фонду соціального страхування України. Виконавча дирекція Фонду соціального страхування України. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Практичні заняття: «Управління коштами соціального страхування».
Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій.
Формування питань до викладача.

Тема 6. Страхування тимчасової втрати працездатності

Теоретико-організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Основні законодавчі норми загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Особливості обчислення середньої заробітної плати для призначення допомоги по вагітності та пологах, допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця. Соціальні послуги за соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності: планування, розподіл та видача путівок.

Практичні заняття: «Страхування тимчасової втрати працездатності».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій.
Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Функціонування системи соціального страхування в Україні

Тема 7. Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Теоретичні основи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги у разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Щомісячні страхові виплати та інші витрати на відшкодування шкоди внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання. Умови призначення страхових виплат. Контроль у сфері соціального страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.

Практичні заняття: «Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань»

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій.
Формування питань до викладача

Тема 8. Медичне страхування

Медичне страхування у світових моделях організації охорони здоров'я. Суть, значення та форми медичного страхування. Об'єкти і суб'єкти медичного страхування. Сучасний стан медичного страхування в Україні. Суть та значення системи «асистанс».

Практичне заняття: «Медичне страхування».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 9. Страхування на випадок безробіття

Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: завдання, функції, права. 3. Джерела формування бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття. Нагляд у сфері соціального страхування на випадок безробіття.

Практичне заняття: «Страхування на випадок безробіття».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 10. Пенсійне страхування

Теоретичні основи пенсійного страхування. Становлення та сучасна структура системи пенсійного страхування України. Види пенсій у солідарній системі. Пенсійний фонд України як орган управління коштами солідарної системи пенсійного страхування. Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування.

Практичні заняття: «Пенсійне страхування».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 11. Недержавне пенсійне страхування

Необхідність та значення недержавного соціального страхування. Система та суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Адміністратор недержавного пенсійного фонду. Пенсійні активи, їх склад та використання.

Практичне заняття: «Недержавне пенсійне страхування».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 12. Напрями вдосконалення соціального страхування в Україні

Реформування пенсійної системи України. Основні напрями розвитку страхування з тимчасової втрати працездатності. Проблеми та перспективи розвитку соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. Державна політика зайнятості населення та соціальне страхування на випадок безробіття. Перспективи розвитку медичного страхування в Україні.

Практичні заняття: «Напрями вдосконалення соціального страхування в Україні».

Самостійна робота здобувача освіти: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Передбачено навчальним планом виконання контрольної роботи

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	6	0...6 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання завдань впродовж практичних занять	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...15	1	0...15
<i>Змістовний модуль 2</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	6	0...8 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання завдань впродовж практичних занять.	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...6	1	0...6
<i>За семестр</i>			0...100

Семестровий контроль (*іспит*) проводиться у разі відмови здобувача освіти від балів підсумкового контролю й за наявності допуску до *іспиту*. Під час складання семестрового *іспиту* здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для *іспиту* складається у вигляді тестів. Кожен вид тестування складається з 5 питань закритого типу (за правильну відповідь на одне питання здобувач отримує 5 бал), 15 питань відкритого типу (максимальна кількість балів за відповідь на одне питання – 4) та одного творчого завдання, правильне розв’язання якого оцінюється у 25 балів.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Відпрацювати всі практичні заняття.

Добре (75-89) – знати основні теми дисципліни. Знати особливості функціонування системи соціального страхування в Україні, фонди соціального страхування та перспективи розвитку вітчизняної та зарубіжної системи соціального страхування. Відпрацювати всі практичні заняття.

Відмінно (90-100) – мати знання, що дозволять самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь які питання щодо історію створення і перспективи розвитку і функціонування вітчизняної та зарубіжної систем соціального страхування, контролю в сфері соціального страхування. Відпрацювати всі практичні заняття.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов’язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття

регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення практичних занять тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

• http://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=0&mode=KNMZ&lang=ukr&caller_mode=SearchDocForm&ext=no&theme_path=0&themes_basket=&ttp_themes_basket=&disciplinesearch=no&top_list=1&fullsearch fld=&author fld=%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2&docname fld=&docname_cond=beginwith&theme_context=%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2&theme_cond=all theme&theme id=0&is ttp=0&combiningAND=0&step=20&tpage=1

11. Рекомендована література

Базова

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України №1058-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
5. Безугла В., Загірняк Д., Шаповал Л. Соціальне страхування. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 208 с.
6. Внукова Н., Кузьмінчук Н. Соціальне страхування. Кредитно-модульний курс. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 412 с.
7. Квасницька Р.С., Доценко І.О. Соціальне страхування: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2019. 355 с.
8. Коверза В.С. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 5 (22). С. 85–89.
9. Макаренко А.П. Соціальне страхування: суть, значення та обліковий аспект: навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 199 с.
10. Марич М.Г. Соціальне страхування: навч. посібник / М.Г. Марич. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.

Допоміжна

1. Коверза В.С. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 5 (22). С. 85–89.
2. Мельник Т.А. Проблемні аспекти розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2018. Вип. 1 (34). С.188–197.
3. Петрушка О.В., Шулюк Б.С. Проблеми соціального страхування та напрями його модернізації в Україні. Економіка. Фінанси. Право. 2017. №11/3. С. 59–61.
4. Прилипко С.М., Ярошенко О.М., Занфірова Т.А., Аркатов Я.А. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку: моногр. Харків: Право, 2017. 208 с.

5. Сохань М.Ю. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як форма соціального захисту осіб із сімейними обов'язками. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. №2 (31). С. 65–68.

6. Хуторян Н.М., Сімутіна Я.В., Шумило М.М. Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції: моногр. Харків: Право, 2018. 256 с.

7. Чорненький В.І. Конституційно-правовий статус осіб з інвалідністю в Україні: моногр. Харків: Право, 2017. 232 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Міністерство соціальної політики України - <https://www.msp.gov.ua/>

2. Пенсійний фонд України - <https://www.pfu.gov.ua/>

3. Фонд соціального страхування України - <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>

4. Державний центр зайнятості - <https://www.dcz.gov.ua/>